

POHLIA AMBIGUA A *SCLEROPIDIUM ORNELLANUM* NA SLOVENSKU

Zdeněk Pilous

Abstract. The moss *Pohlia ambigua* is a rather rare subalpine species, hitherto known only from the Alps and the Carpathians. Author reports this species from Slovakia (the Malá Fatra Mts. in 1968; the Západné Tatry Mts. in 1947; the Vysoké Tatry Mts. in 1956, 1957 and 1961). The moss species *Scleropodium ornellanum* is an arctic-alpine species, hitherto known in the surroundings of the former Czechoslovakia only from two localities in the Polish part of the High Tatra Mts. The author reports a new locality of this species in the Belianske Tatry Mts. as a first finding for Slovakia.

Pohlia ambigua (Limpr.) Broth.

Druh *Pohlia ambigua* byl popsán Limprichtem v roce 1891 (jako *Webera a.*) z základě sběru J. Breidlera z rakouských Alp (Lungau, Zederhaus). Dnes je znám i z Karpat, ale patří mezi dosti vzácné evropské subalpínské druhy. Duell (1985) jej sice uvádí ze sedmi států (tak jako v celé práci bez dalšího bližšího určení výskytu) - Rakousko, Československo, Německo, Švýcarsko, Itálie Rumunsko a Ukrajina, ale pouze Rakousko a Československo v této práci označil jako země, odkud byl spolehlivě zrevidován dokladový materiál. V pozdější práci (Duell 1992) dokonce vyvrací výskyt v Německu.

Na Slovensku jsem tento druh sbíral na těchto lokalitách (v závorce rok sběru): Malá Fatra - Suchý (1968); Západné Tatry - Smutná dolina (1947); Vysoké Tatry - Velká Studená dolina (1961), Úplazky pod Zámky (1956), pod Svišťovkou (1957).

Pohlia ambigua habituelně značně připomíná druh *P. elongata*, ale liší se především tím, že horní lístky jsou až 3 mm dlouhé, kopinatě čárkovité, na okraji až ke špičce široce zpět stočené, buňky mají ztlustlé buněčné stěny s výběžky a ve spodní části lístku mají zpravidla hnědou barvu.

Scleropodium ornellanum (Mol.) Lor.

Chaťubiňski (1886) z polské strany Tater a později Žmuda (1915) z Belinských Tater publikovali dosti nepravděpodobný nálezkem oceanicko-submediteránního druhu *Scleropodium touretii* (Brid.) L.Koch (pod názvem *S. illecebnum*). Chaťubiňského doklad se nedochoval a Žmudovu položku se mi nepodařilo získat, tak jsem alespoň důkladně, leč bezvýsledně ohledal lokalitu Žmudy - okolí Alabastrové jaskyně (cf. Pilous 1956). Později věnoval tomuto druhu pozornost i polský bryolog Kuc (1957). Na Chaťubiňského lokalitě "Magora Zakop." našel jiný druh tohoto rodu - *Scleropodium ornellanum*. Tento druh dále nalezl i pod vrcholem Rysy na polské straně a rostlinky ze Žmudova dokladu zařadil do rodu *Cratoneuron*. Chaťubiňského pravděpodobnou mylnou determinaci lze vysvětlit tím, že v době publikace své práce zřejmě určoval mechy dle Schimperova díla (Schimper 1876), kam ještě nebyl zařazen v té době krátce popsáný druh *Scleropodium ornellanum*.

V roce 1955 jsem sbíral V Belianských Tatrách, na vápenci v Tristarské dolině, ve výšce asi 1900 m mech, který jsem až později určil jako *Scleropodium ornellanum*. Tím je tento druh doložen i pro slovenskou část Tater a je možné, že bude v budoucnu nalezen i na dalších lokalitách.

Druh *Scleropodium ornellanum* je arkticko-alpínský druh uváděný z Asie a Evropy. Na evropském kontinentu jej Duell (1985) uvádí z těchto zemí a oblastí: doložené a revidované doklady - Československo, Francie, Polsko; nerevidované údaje - Itálie (včetně Sicílie), Kréta, Jugoslávie, severní a střední část Ruska a problematický výskyt - Rakousko, Německo, Švýcarsko. V doplňku k této práci (Duell 1992) autor upozorňuje na zajímavý příspěvek Geisslerové (Geissler 1984), v kterém autorka publikovala revizi části alpského materiálu (včetně typové položky). Zjistila, že jde jen o nedokonale vyvinuté rostlinky druhu *Cirriphyllum piliferum*, avšak že materiál ze severovýchodní Evropy je odlišný. Druh *Scleropodium*

ornellatum byl také některými autory řazen do rodu *Cirriphyllum* (cf. Corley et al. 1981, Duell 1985), ale na základě studia sporogonu je opět většinou uváděn v rámci rodu *Scleropodium* (cf. Corley et Crundwell 1991, Duell 1992).

Literatura

- Corley M.F.V. & Crundwell A.C. (1991): Additions and amendments to the mosses of Europe and the Azores. - J. Bryol. 16: 337-356.
- Corley M.F.V., Crundwell A.C., Düll R., Hill M.O. & Smith (1981): Mosses of Europe and the Azores; an annotated list of species, with synonyms from the recent literature. - J. Bryol. 11: 609-689.
- Duell R. (1985): Distribution of the European and Macaronesian mosses (Bryophytina). Part II. - Bryol. Beitr. 5: 110-232.
- Duell R. (1992): Distribution of the European and Macaronesian mosses (Bryophytina). Annotations and Progress. - Bryol. Beitr. 8/9: 1-223.
- Chahubiński T. (1886): Enumeratio muscorum frondosorum tatrensiū. Hucusque cognitorum. - Pamiętn. Fyzyjogr., Warszawa, 6(3): 1-208.
- Kuc M. (1957): O *Scleropodium ornellatum* (Mol.) Mol. w Tatrach i podobnych do niego modyfikacjach ekologicznych *Scleropodium purum* Limpr. na nizu polskim. - Fragm. Flor. Geobot. 3: 80-86.
- Pilous Z. (1956): Fragmenta bryologica 1-10. - Preslia 28: 42-51.
- Schimper W.Ph. (1876): Synopsis Muscorum Europaeorum... - 886 p., Stuttgartiae.
- Žmuda A.J. (1915): Über die Vegetation der Tatraer Höhlen. - Bull. Acad. Sci. Cracoviae, ser. B, 1915: 119-179.

KLÍČ K URČOVÁNÍ ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH DRUHŮ RODU *DICRANUM*

Hana Franklová

Abstract. The author's second article of the genus *Dicranum* in Czech and Slovak Republics gives a determination key of the genus, based on the key from the E. Nyholm's flora.

Na základě revize herbariového materiálu rodu *Dicranum* jsem potvrdila pro Českou a Slovenskou republiku výskyt těchto dvaceti druhů: *Dicranum acutifolium* (Lindb. et H.Arnell) C.Jens. ex Weim., *D. affine* Funck, *D. bonjeanii* De Not., *D. congestum* Brid., *D. elongatum* Schleich. ex Schwaegr., *D. flagellare* Hedw., *D. fulvum* Hook., *D. flexicaule* Brid., *D. fuscescens* Sm., *D. groenlandicum* Brid., *D. majus* Sm., *D. montanum* Hedw., *D. muehlenbeckii* B.S.G., *D. polysetum* Sw., *D. scoparium* Hedw., *D. sendtneri* Limpr., *D. spadiceum* Zett., *D. spurium* Hedw., *D. tauricum* Sap. a *D. viride* (Sul. et Lesq.) Lindb. Z toho 3 následující druhy rostou pouze na Slovensku: *Dicranum acutifolium*, *D. elongatum*, *D. groenlandicum*.

Předložený klíč navazuje na předchozí příspěvek (Franklová 1992) o chorologii druhů rodu *Dicranum*; byl vypracován na základě vlastních zkušeností získaných při determinaci a revizi rodu *Dicranum* a tyto získané vlastní poznatky jsou srovnány s klíčem v práci Nyholmové (Nyholm 1986).

Klíč k určování druhů rodu *Dicranum*

- 1a. Rostlinky statné, 3-20 cm vysoké, lístky většinou srpovitě zahnuté, někdy přímé, všestranně odstálé, čepel lístků 1-vrstevná, buňky +/- tečkované, žebro slabé až silné, zabírající 1/10 až 1/3 báze, tobolka zahnutá, +/- vyhrblá.....2
- 1b. Rostlinky drobnější, 1-5 cm vysoké, lístky za sucha většinou kadeřavé, pokroucené, někdy přímo odstálé, lámavé, čepel lístků jedno- až dvouvrstevná, buňky nejsou tečkované, žebro silné až velmi silné, zabírající 1/5 až 1/3 báze, tobolka přímá, pravidelná.....15